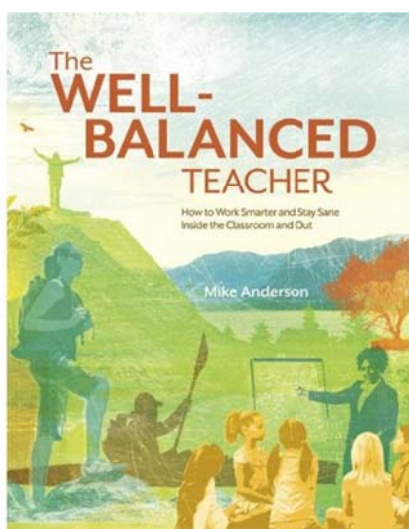

**Mike Anderson (2010), THE WELL-BALANCED TEACHER,
Alexandria, Virginia (SAD): Association for Supervision and Curri-
culum Development**

Knjiga *Uravnoteženi učitelj* (The Well-Balanced Teacher) predstavlja priručnik za učitelje i učiteljice zaposlene na svim obrazovnim razinama koji ih savjetuje kako bolje brinuti o sebi. Američki autor Mike Anderson i sam je učitelj s dugogodišnjim iskustvom, a knjiga je rezultat njegovih iskustvenih spoznaja koje je povezo s recentnim znanstvenim istraživanjima iz područja didaktike i psihologije rada.

Knjiga je tematski strukturirana te uz uvod, predgovor i pogovor sadrži sedam poglavlja: Važnost kontroliranja stresa; Zadovoljavanje osnovnih potreba; Potreba za pripadanjem – postati bitan dio zajednice; Potreba za priznanjem – poučavati s osjećajem svrhe; Kompetencija – važnost samopouzdanja; Zabava – važnost pozitivnog odnosa prema poslu; Ravnoteža – važnost organizacije vremena i energije. Iz naziva poglavlja vidljivo je da autor slijedi Maslowljevju hijerarhiju potreba

pridodajući joj i Glasserovu potrebu za zabavom kao jednu od osnovnih ljudskih potreba koju treba zadovoljiti kako bi se postigla mentalna ravnoteža – preduvjet zdravlja. U svakom poglavlju navode se praktični putevi prema toj ravnoteži odnosno načini smanjivanja napetosti između profesionalnih očekivanja i osobnih mogućnosti. Svako pojedino poglavlje završava *svjetlim primjerom* učitelja koji je u tome uspio, uz naglašavanje pojedinog aspekta.

U *Uvodu* Anderson napominje kako učitelji obično pripadaju dvjema krajnostima: ili su toliko angažirani u svome poslu da postaju kronično iscrpljeni ili su pak nemarni i nezainteresirani, dok su oni koji rade predano, ali s mjerom, prava rijetkost. Stoga polazi od pretpostavke da se učitelji trebaju naučiti bolje brinuti za sebe, pri čemu neće pomoći samo sebi već je značajna i dobrobit za učenike. *Predgovor* smješta sadržaj knjige u kontekst američkog obrazovnog sustava, koji prolazi kroz reformu nazvanu *No Child Left Behind*. Posljedica nastojanja povećanja obrazovanosti nacije jest uvođenje zatvorenog nacionalnog kurikulumu koji smanjuje autonomiju učitelja i utrostručuje vrijeme posvećeno polaganju standardiziranih testova. U takvim nastavnim uvjetima autor učitelje poziva na proaktivnost umjesto reaktivnosti.

Prvo poglavlje polazi od američkih i međunarodnih istraživanja koja potvrđuju da učitelji rade ne samo jedan od najstresnijih već i najstresniji posao. Loše posljedice visoke razine

svakodnevnog stresa očituju se u narušenom zdravlju i izostajanju s posla, zanemarivanju obitelji i prijatelja, a stres se prenosi i na učenike. Jednostavnim izračunom autor dokazuje da zadatci postavljeni pred američkog učitelja premašuju vrijeme koje im je na raspolaganju, pa oni fizički ne mogu ispuniti sva kurikulumska očekivanja. Važno je zato da učitelji sami pronađu ravnotežu koja će ih učiniti zadovoljnijima i zdravijima, uz kontroliranje stresa kojemu su izloženi.

Zadovoljavanje osnovnih potreba poglavlje je koje podsjeća učitelje da učenicima često napominju važnost razvijanja zdravih navika, a sami propuštaju biti im uzor. Naglašava se nužnost zdrave i redovite prehrane (učitelji često preskaču obroke), tjelovježba (samostalna i s učenicima) te dovoljno sna. Bitno je i osigurati da se učitelji ne osjećaju ugroženo u školi (od strane učenika/roditelja/kolega) te da si urede razrede kako bi se osjećali ugodno. Učitelji bi trebali brinuti i o svojoj duhovnoj dobrobiti: isključiti se iz radnih obveza nakon posla i baviti se aktivnostima koje ih raduju i opuštaju, povezati se s prirodom i na radnome mjestu (izvanučionička nastava i izleti, kućne biljke u učionici itd.).

Nakon zadovoljenja osnovnih fizičkih potreba bitno je ostvariti osjećaj povezanosti s drugima u školi. Treće je poglavlje stoga posvećeno potrebi za pripadanjem zajednici. U tu svrhu sugeriraju se načini izgrađivanja odnosa s kolegama (učiteljima, stručnim suradnicima i upravom) te učenicima i njihovim obiteljima. Upoznavajući učeničke interese pokazujemo im da su nam važni. Naime Anderson napominje da učenici osjećaju veću povezanost sa školom kada znaju da ih učitelji poznaju i veća je vjerojatnost da će ustrajati i u težim zadacima te biti

zadovoljniji sobom. Isto tako, učitelji koji su povezani s učenicima više su angažirani i energičniji. Pritom autor naglašava da taj odnos nipošto ne bi smio postati prijateljski – učitelji trebaju prihvatiti profesionalnu odgovornost, a ne očekivati reciprocitet (npr. da učenici njima pružaju emocionalnu potporu). Potrebno je afirmirati se i u široj obrazovnoj zajednici, primjerice objavljujući članke ili organizirajući radionice.

Četvrto poglavlje bavi se osvješćivanjem svrhe poučavanja što rezultira spoznajom da se učitelji bave poslom koji je bitan i vrijedan, a što oni često zaboravljaju u svakodnevnoj strci. Neki od načina osvješćivanja osjećaja priznanja koje autor predlaže jesu: primjećivati „male“ uspjehe (prihvaćati komplimente, voditi dnevnik postignuća...), prihvatiti značajne funkcije u školi (školski odbor, mentorstvo, izvannastavne aktivnosti...), raditi u sklopu šire obrazovne zajednice, prepoznati važnost kreativnosti i pedagoškog takta (ohrabriti se za pomak od propisanog, osvijestiti vlastite profesionalne vrijednosti...), pripaziti na dojam koji u društvu ostavljamo o svome poslu (odjeća, držanje, javni istupi...) jer naša percepcija značaja vlastitog zanimanja ovisi i o tome kako ga društvo vrednuje.

Za razliku od društvenog priznanja, osjećaj kompetentnosti više se odnosi na samoprocjenu vlastitih sposobnosti. Ironično je da se mnogi učitelji smatraju nedovoljno kompetentima iako posjeduju upravljačke, socijalne i organizacijske vještine koje svakodnevno primjenjuju. Peto poglavlje naglašava važnost vjere u vlastite sposobnosti jer samosvjesni učitelji imaju više entuzijazma, predaniji su poslu, ambiciozniji su, manje kritični prema učeničkim pogreškama te otvo-

reniji za nove ideje, dok je nesigurnim učiteljima teško isprobavati nove strategije poučavanja. Anderson napominje da imamo potrebu znati da smo uspješni jer iz uspjeha proizlazi motivacija, pa stoga preporučuje određene promjene u razmišljanju: manje ovisiti o tuđem odobravanju te razvijati samovrednovanje, prihvatiti da je u redu biti ponosan sobom, usmjeriti se na ono što je pod našom kontrolom i što možemo promijeniti (više kurikulumske slobode = manja razina stresa). Presudno je ponuditi vlastiti odgovor na pitanje što znači biti dobar učitelj, postavljajući si ciljeve koji će biti konkretni, realistični, ostvarivi i mjerljivi; koji su utemeljeni na učeničkim potrebama; koji se ostvaruju kroz cikluse: promatranje trenutne situacije – ideje za poboljšanje – izabiranje cilja – procjena ostvarenosti cilja – planiranje daljnjih koraka. Ukratko, ako znamo da smo uspješni, poučavanje je ugodnije, a zadovoljan je učitelj uravnotežen učitelj.

Još jedan preduvjet ostvarenju ravnoteže jest doživljaj zabave na poslu (šesto poglavlje). Prema Andersonu, kada se zabavljamo, sretniji smo i zdraviji, pa zabavu svrstava među osnovne potrebe, odmah uz pripadanje i priznanje. Razlikuje jednostavnu zabavu koja je posljedica samog boravka među ljudima i zabavu koja proizlazi iz duboke intelektualne uključenosti u neki zadatak. Predlaže učiteljima načine na koje mogu biti kreativni s kurikulumom osmišljavajući raznovrsne aktivnosti, čineći učenje zabavnim ne samo učenicima već i sebi. Potrebno je i uživati s ljudima s kojima rade – s kolegama, ali prvenstveno s učenicima, čije posebnosti određene dobi treba moći voljeti. Autor naglašava važnost stručnog usavršavanja koje pruža intelektualnu stimulaciju. Tako

zabavljati se nije sebična potreba, jer kad je učiteljima zabavno u školi, zabavno je i učenicima.

Nakon objašnjavanja potrebnih preduvjeta, posljednje se poglavlje bavi planiranjem uspostavljanja ravnoteže. Umjesto da pokušavaju ispuniti sva očekivanja, potrebno je osigurati vrijeme za prioritetne zadaće. Kako bi objasnio način određivanja prioriteta, autor se koristi metaforom staklenke. U staklenci ima mjesta za krupno kamenje (ono najvažnije), sitno kamenje (manje bitne stvari) i pijesak (sitnice), ali samo ako se navedeno stavlja u staklenku tim redoslijedom, a ne počevši s pijeskom ili sitnim kamenjem. Učitelji trebaju odrediti što odbaciti, naučiti reći „ne“ određenim zahtjevima te raditi učinkovitije, a ne nužno više. S druge strane, autor smatra da je zbog prirode učiteljskog posla potrebno prihvatiti činjenicu da će ponekad planirana ravnoteža biti namjerno narušena, ali to neka bude iznimka, a ne pravilo. U *Pogovoru* se navodi da je promjene potrebno uvoditi postupno, ali započeti odmah. Nije sebično brinuti se o sebi, jer su uravnoteženi učitelji – bolji učitelji, zaključuje Mike Anderson.

Ovaj je priručnik prvenstvo namijenjen učiteljima kako bi ih ohrabrio da učine promjene čiju nužnost ionako osjećaju. Koristan će biti i stručnim suradnicima pedagozima, od kojih se očekuje sustavna potpora učiteljima i njihovu stručnom usavršavanju. Za razliku od sličnih priručnika, ovaj ne nudi recepte kako uspješno poučavati, već znanstveno potkrijepljene i iskustveno provjerene smjernice kako postaviti realna profesionalna očekivanja. Praktičare će knjiga podsjetiti da su prije svega uzor svojim učenicima te da je stoga bitno kako se odnose prema sebi, prema drugima i prema profesionalnim izazovima. Obrazovna

politika može ovdje pronaći upozorenje da nacionalni kurikulum treba biti što otvoreniji kako bi učitelji na svim obrazovnim razinama mogli biti profesionalci koji djeluju autonomno i od-

govorno na dobrobit svojih učenika, a time i demokratskog društva u cjelini.

Rahaela Varga,
znanstvena novakinja
Učiteljski fakultet u Osijeku